

Posudek oponenta rigorózní práce

Dědická smlouva a darování pro případ smrti jako projevy autonomie vůle zůstavitele (dárce)

Autor: Mgr. Tereza Urbanová

1. Autonomie vůle jakožto hlavní zásada soukromého práva doznává vyjádření především v autonomii smluvní, vlastnické a testovací. Právo povolát někoho za své alter ego je však omezeno zásadami familiarizace či ochranou nepominutelných dědiců. Autorka se zaměřila na projevy autonomie vůle při povolání dědice dědickou smlouvou a dále na darování pro případ smrti. Oba staronové instituty autorka nejprve zkoumá jednak izolovaně a to i v komparaci s inspiračním zdrojem současné právní úpravy tj. s ABGB. Výzkum je uzavřen prakticky možným souběhem obou institutů. Oba sice mají oba smluvní základ a zásadní podmínkou je smrt zůstavitele, avšak systematicky a koncepčně se zásadně liší. Volbu tématu a zejména již z názvu plynoucí teoretické vymezení koncepce práce je potřeba hodnotit kladně.

2. Zpracování zvoleného tématu vyžadovalo hlubokou znalost právní úpravy dědického práva včetně mezinárodního práva soukromého a práva procesního. Podstatná je pro zpracování práce především úprava v ABGB jako inspirativním legislativním díle pro současný občanský zákoník. Teoreticky je práce vystavěna na základních interpretačních metodách a to na deskribci a analýze a následné syntéze. Přínosná je kritická komparace s ABGB. Závěry uvedené v práci mají dostatečnou oporu v řádně citované domácí i zahraniční literatuře a judikatuře (celkem 51 zdrojů). Zdroje jsou vždy řádně citovány. Poznámkový aparát čítá 209 poznámek pod čarou a průběžně doprovází 77 stran vlastního textu (dle čestného prohlášení autorky je rozsah práce 185 827 znaků, tj. 103, 237 normostran).

3. Text práce je včetně úvodu a závěru přehledně rozčleněn do čtyř kapitol. První kapitola je věnována zásadě autonomie vůle. Následuje analýza obou institutů a to dědické smlouvy a darování pro případ smrti. Analýza obou institutů je provedena vysoce systematicky. Autorka zkoumá v úvahu připadající subjekty, předměty smluvních ujednání, formu jednání apod. Jednotlivé aspekty jsou naplní drobných podkapitol. Dílčí závěry uzavírají druhou a třetí kapitolu. Celkové shrnutí poznatků je uvedeno v závěru práce. Systematika práce je zdařilá a směřuje k naplnění cíle zkoumání.

4. Předložená práce je zajímavým dílem, které čtenáři otevře další obzory a podvědomě jej navede k dalším úvahám o obou institutech. Systematika analýzy obou institutů je obdobná. Autorka se zabývá nejen výhodami či nevýhodami pro

zůstavitele (dárce). Práce odráží současný stav poznání, avšak neustrnula na této úrovni, nýbrž podkřívá mnohé na první pohled skrytá problematická místa úpravy. V případě dědické smlouvy se jedná o otázku samotného smyslu specifické úpravy manželských dědických smluv a prostých dědických smluv. Jako zásadní problém autorka v souladu s aktuálním stavem poznání spatřuje časové vymezení falcidiánské kvarty, resp. důsledků jejich překročení. Autorka nabízí čtyři způsoby řešení, z nichž přinejmenším dva způsoby preferují autonomii vůle zůstavitele tj. buď posouzení jako závěti anebo jako obou titulů. Druhé řešení je však krajně problematické. Překročení falcidiánské kvarty přes zákonný limit lze interpretovat i v intencích neplatnosti, kdy však ohledně závěru, zda se jedná o neplatnost absolutní či relativní nepadne ani v odborných kruzích shoda. Jako výhodu dědické smlouvy spatřuje autorka na rozdíl od darování pro případ smrti evidenci dědické smlouvy v evidenci pořízení pro případ smrti. Na rozdíl od závěti připouští vzájemné dědické smlouvy.

Darování pro případ smrti autorka na základě legislativního vymezení srovnává s odkazem a to včetně procesních dopadů. Upozorňuje shodně s dědickou smlouvou na odklon od inspirativního legislativního díla, kterým bylo ABGB. Odvolatelnost daru zkoumá prizmatem odvolání daru pro nevděk či nouzi, přičemž v závěru práce doporučuje případné ujednání o odvolání pro nevděk. V odvolání daru v prizmatu § 2063 spatřuje totiž specifický způsob odvolání daru (str. 56). Zajímavým postřehem je darování věcí podle toho, zda jsou evidované či neevidované ve veřejném seznamu. Kritická poznámka zaznívá i ohledně převodu/přechodu obchodního podílu. Přes skutečnost, že darování pro případ smrti vyžaduje smrt dárce jako *conditio sine qua non*, nejedná se o universální právní nástupnictví, a tudíž není ani předmětem projednání v rámci řízení o pozůstalosti. Tomu je nakonec věnováno úvodní rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.

5. Autorka splnila cíl práce uvedený na str. 76 v závěru práce. Generátor shod vykázal podobnost nižší než pět procent z celkem 364 dokumentů. Systém Turnitin pracující na odlišném principu povšechné shody *overall similarity* vykázal podobnost 23 % v počtu 65 fragmentů. Vyšší míra podobnosti byla nalezena pouze ve fragmentu 1 a to 10 %. Při zkoumání textu se ukazuje, že se jedná pouze o shody podmíněné citacemi, obvyklými právními spojeními, či obecně využívanými obraty. Autorka prokázala schopnost pracovat samostatným a tvůrčím způsobem.

6. K předložené práci nejsou žádné připomínky obsahového rázu. Po formální stránce lze vytknout ojedinělé stylistické nepřesnosti. Autonomie vůle není pojem, ale zásada, dále je to správně. Obecně v odborném textu je vhodnější s výjimkou vyslovování vlastních názorů se vyhýbat tzv. *ich formě*.

7. Předložená rigorózní práce splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě. V rámci ústní obhajoby se Mgr. Tereza Urbanová zaměří na následující otázky: Je možné, aby zůstavitel uzavřel dědickou smlouvu se státem? Jaký bude postup, jestliže vyjde najevo, že darování pro případ smrti je odkazem s tím, že jeho předmět převyšuje falcidiánskou kvartu a byla uvedena výhrada soupisu. Jaká je ochrana nepominutelných dědiců v případě darování pro případ smrti?

V Praze dne 18. 1. 2021

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent rigorózní práce